

Misbruk av «smittetallet» R

Av Stig S. Frøland professor og spesialist i infeksjonssykdommer

I den tsunamien av informasjon om koronapandemien som skyller over oss, får vi stadig presentert det såkalte «smittetallet» - R - som en sentral del av budskapet.

R-tallet er en forkortelse for reproduksjonstallet. Mange har sikkert fått med seg at det angir hvor mange personer som i snitt smittes av hver smittebærer.

Få er nok klar over de betydelige problemene ved både utarbeidelsen og tolkningen av dette tallet. Det gjelder for så vel journalister som politikere, som andaktsfullt presenterer R-tallet som det avgjørende målet for pandemiens status til enhver tid.

Betydelig usikkerhet

Tallet beregnes ut fra en rekke mer eller mindre usikre data, som befolkningens sammensetning og mobilitet og ulike forhold ved covid-19-infeksjonen.

Beregningene kan gjøres på mange måter. I Storbritannia baseres unionens «offisielle» R-verdi på resultatene fra ti grupper av epidemiologer som blir enige om et tall.

R-tall er beheftet med betydelig usikkerhet og må tolkes med tilsvarende forsiktighet. Jeg vil peke på to av problemene ved tolkningen av tallet.

1. Fanger ikke opp smitteklynger

Siden dette bare er et gjennomsnittstall, vil det ikke fange opp smitteklynger som kan være viktige i epidemien. Omvendt vil særlig høy forekomst av infeksjon i spesielle miljøer føre til kunstig høye R-tall som overhodet ikke er representative for befolkningen for øvrig.

Dette problemet illustreres særlig når R-tallet for Norge presenteres som mål for alvoret i dagens epidemisituasjon.

Når vi nå blir fortalt at strengere nasjonale tiltak blir nødvendige fordi R-tallet for Norge er 1,3, er dette direkte villedende. Store deler av vårt land har uten tvil R-tall langt under 1, mens for eksempel enkelte bydeler i Oslo har langt over 1,3.

Det er i slike områder det er behov for forsterkede tiltak, ikke på det nasjonale plan.

2. Fanger ikke opp «superspredere»

«Superspredere» er når noen individer smitter langt flere enn gjennomsnittet, mens andre ikke fører smitten videre i det hele tatt. R-tallet vil heller ikke fange opp dette problemet.

Med sine mange tolkningsproblemer er R-tallet bare én av mange parametre som brukes for å følge pandemien. Det bør forbeholdes epidemiologene ved Folkehelseinstituttet som utarbeider smitte modeller.

Journalister og politikere bør stort sett avstå fra omtale av det problematiske «smittetallet».